

І. А. Дришлюк

к.ю.н., доц.

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ
ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ОСОБАМИ,
ЩО КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ**

Чинне законодавство України передбачає як адміністративну (ст.ст. 121, 122, 122-1, 122-2, 123, 124, 130, 132 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1]), так і кримінальну відповідальність

(ст.ст. 286, 287, 289, 290 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]) за порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту.

Стаття 286 КК України встановлює відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту регулюють Закон України від 30.06.1993 № 3353-ХІІ «Про дорожній рух» [3], Закон України від 05.04.2001 № 2344-ІІІ «Про автомобільний транспорт» [4], Закон України від 29.06.2004 № 1914-ІV «Про міський електротранспорт» [5]. Законодавство про дорожній рух складається з цих законів та інших нормативних актів, що видаються згідно з ними. Основним підзаконним актом у сфері безпеки функціонування автотранспорту є Правила дорожнього руху, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306 [6].

Злочин, передбачений ст. 286 КК України, може бути вчинений тільки при керуванні або експлуатації транспортних засобів, вказаних в примітці до цієї статті – під ними розуміються всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Правила дорожнього руху розрізняють поняття «транспортний засіб» та «механічний транспортний засіб». Транспортний засіб – пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів. Механічний транспортний засіб – це такий транспортний засіб, «що приводиться в рух з допомогою двигуна». Правила розкривають зміст поняття «інші механічні транспортні засоби». Цей термін поширюється на трактори, самохідні машини і механізми, а також тролейбуси та транспортні засоби з електродвигуном потужністю понад 3 кВт.

Пленум Верховного Суду України в п. 2 Постанови від 23.12.2005 № 14 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» роз'яснив, що при розгляді кримінальних та адміністративних справ суди мають ураховувати положення правових норм, у яких визначено поняття «транспортні засоби», зокрема, примітки до ст. 286 КК України, ч. 7 ст. 121 КУпАП, п. 1.10 Правил дорожнього руху [7, с. 325].

Виходячи з цих положень, транспортними засобами, про яких йдеться у ст.ст. 287, 287, 289, 290 КК України та ст.ст. 121, 122, 122-1, 122-2, 123, 124, 130, 132 КУпАП, слід вважати всі види автомобілів, трактори й інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби, що приводяться в рух за допомогою двигуна з робочим об'ємом 50 куб. см. і більше або електродвигуна потужністю понад 3 кВт.

До механічних транспортних засобів відносяться і мотоцикли. Мотоцикл – двоколісний механічний транспортний засіб з боковим причепом або без нього, що має двигун з робочим об’ємом 50 куб. см. і більше. До мотоциклів прирівнюються моторолери, мотоколяски, триколісні та інші механічні транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кг. Отже, механічний транспортний засіб повинен мати об’єм двигуна не менше за 50 куб. см. чи електродвигун потужністю до 4 кВт.

Мопед у Правилах дорожнього руху визначений як двоколісний транспортний засіб, який має двигун з робочим об’ємом до 50 куб. см. або електродвигун потужністю до 4 кВт., тобто не є механічним транспортним засобом. Разом з тим, постає питання про відповідальність за порушення правил дорожнього руху осіб, які керували мопедами, моторолерами та іншими двоколісними транспортними засобами, що мають двигун з меншим робочим об’ємом чи потужністю, ніж це встановлено Правилами дорожнього руху.

В судовій практиці є приклади віднесення мопедів до механічних транспортних засобів. Так, судова палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду, з посиланням на п. 1.10 Правил дорожнього руху визнала, що термін «механічний транспортний засіб» поширюється на трактори, самоходні машини і механізми, а також тролейбуси та транспортні засоби з електродвигуном потужністю понад 3 кВт. Транспортний засіб з електродвигуном вважається механічним за умови, що потужність двигуна перевищує встановлену вказаним визначенням межу. Водночас для транспортних засобів з двигуном внутрішнього згоряння жодних обмежень щодо технічних характеристик останнього відповідною правовою нормою не передбачено [8]. Отже, на думку цієї судової інстанції, будь-який транспортний засіб, що приводиться у рух за допомогою двигуна внутрішнього згоряння, незалежно від його робочого об’єму, належить до механічних транспортних засобів.

З такою позицією навряд чи можна погодитися. Правила дорожнього руху використовують два критерії, за якими транспортний засіб визнається механічним – робочий об’єм двигуна внутрішнього згоряння або потужність електродвигуна в кВт. Однак, водіїв мопедів та прирівнених до них транспортних засобів, на нашу думку, можна визнати суб’єктами злочину, передбаченого ст. 286 КК України, за умови законодавчого зняття обмежень щодо таких транспортних засобів, передбачених Правилами дорожнього руху.

Законом України від 24.09.2008 № 586-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення дорожнього руху» ст. 34 Закону України від 30.06.1993 № 3353-XII «Про дорожній рух» викладена в новій редакції і передбачає обов’язкову реєстрацію мопедів [9]. Відповідно до Положення про порядок видачі

посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.05.1993 № 340 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20.05.2009 № 511) [10], транспортні засоби, керування якими дозволяється за наявності посвідчення водія, залежно від їхніх типів і призначення, поділяються на категорії, в тому числі А1 – мопеди, моторолери та інші двоколісні транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом до 50 см³ або електродвигун потужністю до 4 кВт. Таким чином, законодавством України встановлена реєстрація мопедів як транспортних засобів та отримання посвідчення на керування ними, що дозволяє розглядати осіб, які керують таким транспортним засобом відповідальними за порушення правил безпеки дорожнього руху за наявності настання наслідків, передбачених ст. 286 КК України.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51 (додаток). Ст. 1122.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 31. Ст. 338.
4. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст. 105.
5. Про міський електротранспорт : Закон України від 29.06.2004 № 1914-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 548.
6. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. *Офіційний вісник України*. 2001. № 41. Ст. 1852.
7. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 14. *Постанови пленумів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях*. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2016. 325–334.
8. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 01.03.2018 у справі № 278/3362/15-к. URL: [https://protocol.ua/ua/vs_kks_bud_yakiy_transportniy_zasib_shcho_privoditsya_v_ruh_za_dopomogoyu_dviguna_nezalejno_vid_robochogo_ob_emu_ostannogo_nalegit_do_mehanichnih_transportnih_zasobiv_i_moge_budi_predmetom_zlochynu_peredbachenogo_st_289_tsogo_kk_ukraini_\(vs_kks_278_3362](https://protocol.ua/ua/vs_kks_bud_yakiy_transportniy_zasib_shcho_privoditsya_v_ruh_za_dopomogoyu_dviguna_nezalejno_vid_robochogo_ob_emu_ostannogo_nalegit_do_mehanichnih_transportnih_zasobiv_i_moge_budi_predmetom_zlochynu_peredbachenogo_st_289_tsogo_kk_ukraini_(vs_kks_278_3362) (дата звернення: 01.11.2020).
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення дорожнього руху : Закон України від 24.09.2008 № 586-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 10–11. Ст. 137.
10. Про затвердження Положення про порядок надання посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1993 № 340. *ЗП України*. 1993. № 10. Ст. 211; *Офіційний вісник України*. 2009. № 39. Ст. 1311.